

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SÆRTRYK AF DANSK KLINIKS
FESTSKRIFT TIL PROF. JULIUS
PETERSENS 70-AARS FØDSELS-
DAG, DEN 29. DECEMBER 1910

Prof., Dr. med.

PETER VON WESTEN

SOM SUPPLIKANT

AF

E. DAM

Prof., Dr. med. Peter von Westen

som Supplikant.

Af E. Dam.

Blandt det kongelige Biblioteks Samling af Werlauffs Manuskripter findes i Foliopakken Nr. 36 et Brev fra Lægen, Apotekereren og Avisudgiveren Peter von Westen i Odense. Brevet er skrevet til en unævnt Konferensraad¹⁾ og giver et ikke uinteressant Bidrag til Forfatterens stærkt omskiftende Levnedsløb.

Peter von Westen var født i Odense den 20. Marts 1731; hans Forældre var Apoteker, senere Agent og Godsejer Johan Kristoffer v. Westen og Karen Krag Holmsted. Efter at have taget farmaceutisk Eksamen i København, rejste han 1753 til Udlandet, tog 1758 den medicinske Doktorgrad i Rostock og vendte Aaret efter hjem til Odense, hvor han praktiserede som Læge; 1760 fik han Bestalling som Professor designatus ved Gymnasiet og overtog 1764 Faderens Apotek. I 1773 toges hans Bo under Fallitbehandling, 1774 solgtes Apoteket; v. Westen levede i Odense under daarlige økonomiske Forhold, men fandt Udveje til at købe Odense Adressekontor og de fra dette udgaaende Odense Adressekontors Efterretninger; han fik Bevilling til at drive Kontoret 1779. Fire Aar efter blev v. Westen beskikket til Toldforvalter og Konsumtionskasserer i Fredericia og udnævntes til Justitsraad; samme Aar, 1783, fik

¹⁾ Det er maaske tilladeligt at gætte paa den med von Westen jævnaldrende Læge, Konferensraad, Kabinetssekretær hos Enkedronning Juliane Marie, Johan Teodor Holmskjold. Han var født 1731 i Nyborg, hvor Faderen var Stadskirurg; der kan saaledes være en Mulighed for Samkvem imellem dem i de unge Dage; Holmskjold gjorde Indkøb paa von Westens Avktion i 1774; den i det følgende meddelte Udtalelse af Arveprins Frederik kan maaske føres tilbage til Holmskjolds Indflydelse. — Adressaten kan efter Brevets Indhold næppe have været knyttet til det danske Kancelli eller til Universitetet.

han Privilegium til at anlægge et Adressekontor og Bogtrykkeri for Ribe Stift. I Fredericia udgav han fra Nytaar 1786 Ribe Stifts Adressekontors Efterretninger, som han fortsatte til sin Død den 18. Juni 1789. Peter von Westen var d. 20. Oktober 1766 bleven gift med Anna Johanna Baar, født 1747 (døbt 13. Januar), Datter af Etatsraad, Amtsforvalter Jens Baar til Lille Hesbjærg og Birgitte Katarina v. Bergen; hun døde i Fredericia 26. Juni 1795. (E. Dam: Odense Løveapoteks Historie, Odense 1903, S. 69–87).

Brevet i det kongelige Bibliotek lyder saaledes:

Høy Velbaarne

AllerHøystærede Hr. *Conference Raad!*

Det fornøyer mig mangfoldig at see af meget *respective* at Deres Høy Velbr. har fundet Sig tilfredsstillet med de af mig indsendte Skrifter, Ligesom ieg ey heller skal efterlade ved *Michaelis*-tieder at indsende fleere og hvad videre i mit Bogtrykerie maatte trykkes.

Mit Ugeblad under *titel: Odense Adresse Contoirs* Efterretninger, har ieg ey alle aargangene *Complet* af, uden det eneste Exemplar, som staar i min Liden Bogsamling, som jeg ej kan undværge formedelst de *attester* ofte forlanges om *ProClamer* m. v., Men da ieg har muel: Haab at faae samme paa en viss *auktion* saa skal ieg see at kjøbe Dem, og dernæst underdanigst indsende alle 10 aargangene.²⁾ De ere meget Begierlige paa *Auctioner* og betales vel, Men ieg skal ikke paasee det, i hvad de koster, og sende samme, for [at] opfylde Deres Høy Velbr. *Ordre*. Det vil og meget fornøye mig om de maae finde Deres Velbr. indsigtsfulde Smag og fordeelagtige Dom. De vil finde deri mange smucke korte afhandlinger, og meget til vor Danske Historie, som ved Tiid og Leilighed er samlet, og der indført, og muel: i Tiden vinde meere Værdj, end nu, thi hvorlidet agtes icke nu en *Avisé*, og en *Avisés*skrivere, som jeg mindst [skulde] have troet i min lod, og som *Designatus Professor* siden aaret 1760 at settes tilside for 2de *Professorer* at maae leve af, og hvoraf intet meere krenker mig, foruden sine 600 Dr., som *Professor* have 200 Rd. af *Communitet* her og 200 Dr. af Kongens Casse, hvormed hand i alt dette er meget misfornøyet og klager dagl.;³⁾ og jeg med de 600 Dr., efter

²⁾ Avisen var bleven udgivet siden Nytaar 1772. (Peter von Westen: Adresse-Contoirers Natur, Oprindelse og Rettigheder. Odense 1780. S. 63).

⁶⁾ Kristian Gotthold Seydlitz blev 1777 Professor i Græsk og Filosofi ved Odense Gymnasium. Han stod i nært Forhold til v. Westens Konkur-

Mine Bestallinger og aflagde *Specimina* og 5 aars UdenlandsRejse hafte været vel fornøyet; Saa ubestemt er Lycken i verden.

Vel har ieg ansøgt *Pension* til Erstatning, gjort et og andet Forslag til Kongen og *Academiet* til *Gymnasii* Opkomst her, og i *conformité* med dets *foundation* først til en Botanisk Have, og læse derover, saavel som anthomien (!) med 200 Rds. *gage* førførst (!), og siden ligesaa forestilt, da alt dette var ugiørligt, at Læse i *Natural Historien* m. m. imod Liige *gage*, men intet har maattet finde Gehør, ja saa meget meere empfindlig, at da jeg endog vilde ved et nyt Dansk og *latinsk Lexicon*, (hvoraf ieg indsendte en tryck prøve til Skoele-*Commissionens* og det hele *academiets* Dom, som de med ald Magt ej kunde underkiende) fortiene noget og fik en *interims Cancellie Resolution* i min faveur, saa blev ieg dog *cuperet* af *Prof. Baden*, som skulde være den Lyckl.; da jeg endnu paastaar at min skal findes ligesaa god om icke i visse Maader Bædre, ja jeg Kunde sige meere.⁴⁾ Endelig har ieg nu tænkt paa at vil give et Forsøg til en Dansk literær *Historie*, som et *Lexicon* ungefær!: ud efter indlagde Plan som ieg under samme *datum*, som derpaa staar sendte til Hr. GhRaad Gylbergs (!) gunstige Betragtning og omdømme, som min Velyndere og en indsigtfuld Mand, Men ej hørt noget derom fra ham siden. I liige Fortroelighed forelægger ieg samme for Deres Velbs. indsigtfulde Bedømmende, med den Begiæring oprigtig at sige mig Deres Tanker og tilsette og udsluke, hvad Dem synes. Den gamle Fortroelighed og Venskab lade mig endnu haabe den Godhed, og hvad De ellers i min Faveur kan udrette, og vil tillade mig frit adgang til Dem om, om noget indløber.

Jeg sider i et bekymret Brød uden nogen viss Daler, og har en dydig Kone, som er Moder til 7 Børn, og dette er da nok at sige Dem, som et Følsomt Hierte alt, ligesom ieg og maae sige Dem at ieg for min fortroelighed til en Broder er bleven skilt ved den største Deel af min Velfærd.⁵⁾ Her er en kort Fortælling om Deres Vens Skiæbne, som ieg er viss paa De føler Medlidenhed af, i Haab De vist vil gjøre Dem en sand glæde af om De kan, ved

rent som Avisudgiver, Kristian Iversen, og havde den væsentligste Andel i dennes „Danmarks litterariske Progresser“; derfra stammer maaske ogsaa en Del af v. Westens Bitterhed imod ham. (Biografisk Lexikon XV. S. 548).

⁴⁾ Jakob Baden, der 1780 var bleven Professor eloquentiæ ved Universitetet, udgav 1786 et „Latinsk-dansk Lexikon“ som Afløsning for Hans Grams „Nucleus Latinitatis“ fra 1722; til den sluttede sig 1788 en „Dansk-latinsk Ordbog“, det første Værk af denne Art i Danmark; v. Westen har haft det rette Blik for, at der paa dette Omraade tiltrængtes et nyt Arbejde.

⁵⁾ Rimeligvis Bernt von Westen; afskediget 1783 fra 1. fynske, nationale Bataillon med Majors Karakter; død i Svendborg 1796. (J. C. W. Hirsch).

en kraftig Forbøn, *præcavere* ham noget til *Avantage*, imindste Legge deres Bønner om til Mine for mig.

Jeg *recomenderer* mig saaledes i Deres Velbr. Bevaagenhed, og under *million* Lyckønskninger over Dem og Deres, med ald op-tænkelig Højagtelse

Deres Høy Velbs.

underdanige

Odense den 23de Maii 1782.

P. von Westen.

i hast.

Det er saaledes den for v. Westen saare vanskelige Tid mellem 1774 og 1782, det her gengivne Brev giver Oplysning om. Vi skal nu undersøge, hvorledes det forholder sig med de forskellige Forslag, han fortæller om.

Med Hensyn til den Til sidesættelse, v. Westen mener at have været Genstand for, da to Professorpladser ved Gymnasiet blev besat, viser det sig, at han i det ene Tilfælde ikke har haft noget at beklage sig over; Professor Seydlitz har sikkert ogsaa været bedre skikket til at udfylde den anden Plads, som von Westen gjorde sig saa megen Umage for at erobre.

Den 22. Maj 1771 døde Professor i Matematik ved Gymnasiet Mathias Rasch. Biskop Jakob Ramus, der var Inspector Gymnasii, meldte straks Dødsfaldet til von Westen og æskede i Anledning af det hans Tanker. Von Westen var i de Dage rejst til Falster og svarede først den 28. Maj paa Biskoppens Brev. Han skrev, at det jo var hans Højærværdighed bekendt, at han var udnævnt og beskikket til Professor designatus philosophiæ, „i hvis henhørende Deele og Videnskaber ieg har anvænt min tiid og Bestræbelse til de unge *studerendes* fordele og underviisning: Saa indseer Deres Højærværdighed Selv, hvilken Betydelig forandring det vilde Blive for mig nu, at forlade de *Philosophiske* og træde over til de *Mathematiske* videnskaber, naar ieg i den skyldigste orden skal *satisficere* samme; Min allerunderdanigste Forestilling og ansøgning til Hans Kongl. Majtt., i Betragtning heraf Bliver altsaa, at som ieg er kaldet til at være Professor *Philosophiæ* ved *Odense Gymnasium*, hvortil ieg har allene stillet mit anlæg, og de øvrige *Professorer* vil vedblive Deres sædvanlige forelæsninger, *cederer* denne nu saaledes *vacante Mathematiske Profession*, imod at det allernaadigst Bliver mig forbeholden, i følge min allernaadigst meddelte Bestalling, at *succe-*

dere Professor Philosophiæ herved Gymnasium, naar samme ved Dødsfald, eller i andre maader leedigt vorder.“

Biskoppen indstillede dette Andragende til Bønhoørelse, og 21. Maj 1772 udnævntes cand. theol., Lærer i Fortifikation ved Landkadetakademiet Ole Nikolaj Bützow til Professor i Matematik i Raschs Sted.⁶⁾

Denne Sag er altsaa klar nok; von Westen har selv givet Afkald paa Professorposten og synes endog at have givet Ramus at forstaa, at han havde nok at bestille med at passe sit Apotek og sit Jordegods.⁷⁾

Fem Aar senere, den 4. Avgust 1777, døde Professor i Græsk og Filosofi ved Gymnasiet Niels von Haven, og denne Gang satte von Westen alle Sejl til for at komme ind i den Stilling, der ved Dødsfaldet var bleven ledig.

Den 5. Avgust skrev von Westen til Biskop Ramus, at von Haven „i Forgaars“ var afgaaet ved Døden, hvorfor han nu underdanigst insinuerede hans Højærværdighed en Kopi af sin af Kristian den Syvende konfirmerede Bestalling,⁸⁾ i Følge hvilken han mente sig berettiget til at tiltræde den vakante Profession, hvilket han da ogsaa i Guds Navn havde besluttet at gøre; han haabede, at Biskoppen ikke havde noget derimod at indvende og bad ham derefter at indrette den fornødne Anmeldelse til Kancelliet. Intet skulde være ham „angelegnere“ end at satisficere Publikum med den opmærksomste Flid.

Ramus svarede herpaa den 10. Avgust, at han mod von Westens Beslutning maatte gøre den Indsigelse, at denne ikke tiltraadte eller befattede sig med Embedet, før nærmere Resolution var indløben, da det i en Skrivelse fra Danske Kancelli den 22. December 1770⁹⁾ var befalet ham sammen med sin An-

6) 1. Departements aabne Breve 224 og Indlæg.

7) Supplikprotokol 1776. 2. Halvaar 6 Z. 522.

8) Bestallingen var udstedt den 19. September 1760 og konfirmeret den 22. September 1766.

9) Under denne Dato var der udgaaet en Promemoria til alle Stiftamtmand og Biskopper i Danmark; heri stod: . . . Og som Hans Mayt: desforuden, paa det de Personer, som maatte have erhholdet *Expectance* paa et eller andet Embede, skulde siden Blive efterladet og ingen Fliid anvende paa at gjøre sig dertil meere duelige, Ligeledes ved *Cabinets Ordre* [af 26. Oktober] befalet *Cancelliet*, at der herefter, naar noget Embede, hvorpaa Kongelig *Expectance* til nogen er udstedt, maatte Blive Leedig,

meldelse af denne Vakance at indberette, om von Westen maatte være skikket til at overtage Embedet, hvorom han mente, at Professoren selv bedst kunde dømmе.

Som Grundlag for denne Selvbedømmelse oplyste Ramus, at den vordende Professor efter den seneste Anordning i Græsk skulde læse med Disciplene det nye Testamente, Epiktet samt første Bog af Iliaden og i Filosofi over Riisbrighs Logica og Ontologia¹⁰⁾ samt over 1. 5. 24. 25. og 34. Kapitel af Kratzensteins Fysik.¹¹⁾ Dernæst udbad han sig von Westens Betænkning om, hvor vidt han kunde anføre den studerende Ungdom baade i det ene og det andet Fag.

Ramus meldte den 9. August til Kancelliet baade, at von Haven var død, og at von Westen agtede at tiltræde, men udtalte samtidigt, at han fandt det fornødent, forinden Tiltrædelsen skete, at konferere med ham, hvorefter han vilde indsende sin Forstilling til Kancelliet; tillige bemærkede han, at den tilkommende Professors Løn var 400 Rdl.¹²⁾

Imidlertid havde von Westen selv (12. Avgust) underrettet Kancelliet om, at han agtede at tiltræde det ledige Professorat og udtalt den Forsikring, at han med allerunderdanigst Flid og Troskab skulde opfylde de med Embedet forbundne Pligter.

vel fornemmelig skal reflecteres paa dem, som derom allerede have faaet Forhaabning, men at samme Persons Duelighed og Opførsel tillige paa den Tid skal nøje undersøges, og at den, som enten ikke maatte være vel skikket eller ved slet Opførsel kunde have gjort sig uværdig dertil, skal aldeles miste den ham i saa Maade forleente kongelige Naade. Saa maatte det ikke alene behageligen erindres for Fremtiden, at i Fald noget under *Cancelliet* henhørende Embede, hvorpaa *Expectance* var udgiven, skulle blive *vacant*, saadant da straks udi *Cancelliet* bliver anmeldet tilligemed den anbefalede Forklaring om den *Persons* Forhold og Duelighed, som maatte have Løfte derpaa, men endog tillige føjes den Anstalt, at samme ikke tiltræder eller befatter sig med Embedet, førend derom erholdes nærmere *Resolution*. (Kancelliets Brevbog. Nr. 776. Fogtmans Reskripter 6 D. 1 B.).

¹⁰⁾ Afsnit i Børge Riisbrighs *Prænotiones philosophicæ*. Hafn. 1775. Sto. 2. Oplag 1781.

¹¹⁾ K. G. Kratzenstein: *Systema physicæ experimentalis* Havniæ 1758, 64 og 80. Vorlesungen über die Experimentalphysik Cph. 1758 og senere. De nævnte Kapitler handler om 1. Fysikkens Nytte, 5. fysisk Bibliografi, 24. almindelige Betragtninger over Legemernes Elementer, 25. Luften, 34. Luftfænomenerne.

¹²⁾ Altsaa er det 600 Sletdaler som von Westen nævner i sit Brev. Indlæg til danske Kancellis Brevbog 1291. 16. Avg. 1777.

Kancelliet anmodede derefter (16. August) Ramus om at indsende en Betænkning om, hvor vidt von Westen i Følge sin Bestalling kunde gøre nogen grundet Paastand paa Professora-tet i det græske Sprog, da man overalt næppe troede, at han var i Stand til forsvarligt at læse i det.¹³⁾

Ramus's Svarskrivelse til von Westen modtog denne først i Hamborg, og herfra skrev han (18. Avgust) til Biskoppen, at han nok skulde paatage sig Filosofien; men han maatte tilstaa, at Græsk var udenfor hans Fag. Forøvrigt gjorde han opmærk-som paa, at det kun ved en „Omtuskning“ mellem nogle af de forrige Professorer var sket, at én Mand var bleven Professor philosophiæ og Professor græcis lingvæ. Nu havde Nanne-stad,¹⁴⁾ der var Lector theologiæ og Professor hebrææ lingvæ, lovet ham ogsaa at traktere mod Gymnasisterne det græske Sprog, saa at de deri ikke skulde blive forsømte eller mangle den anordnede Undervisning. Von Westen bad derfor Biskoppen om en for ham gunstig Forestilling i Sagen. Ramus indstillede derefter (23. Avgust) til Kancelliet, om den af von Westen an-givne Deling af Embedet maatte finde Sted, skøndt han fandt, at Nannestad havde nok at gøre som Professor og Kapellan.

Peter von Westen maa have haft en Følelse af, at Udsigterne for ham til at opnaa Professoratet ikke var synderligt lyse,¹⁵⁾ han griber atter Pennen, og giver i en underdanig Promemoria af 20. September 1777 Kancelliet en vidtløftig Skildring af sine Fortjenester.

¹³⁾ Kancelliets Brevbog 1777. 1291.

¹⁴⁾ Nikolaj Engelhardt Nannestad, f. 1730, d. 1782. Professor og Lek-tor i Odense 1758, Dr. theol. 1760, Kapellan ved St. Knuds Kirke 1766. (Biografisk Lexikon).

¹⁵⁾ Andre Ansøgere til Embedet var:

Kristian Gotthold Seydlitz, f. 1738 d, 1796. I 1777 var han Regens-provst og ekstraordinær Professor i Filosofi ved Universitetet. Biografisk Lexikon).

Magister philosophiæ Hans Jørgen Gottschalck, som havde tjent i syv Aar ved Odense Latinskole og ved Gymnasiet, f. 1741, d. 1816 som Præst ved Graabrødre Hospital i Odense. (Wiberg; Nyerup og Kraft).

Peder Wøldike, f. 1741, blev 1777 Rektor ved Latinskolen i Slagelse og døde i denne Stilling 1811. (B. L.).

Hans Sibbern, øverste Hører ved Odense Latinskole, f. 1734, d. 1804 som Konrektor ved Latinskolen og Professor ved Gymnasiet i Odense. (Nyerup og Kraft).

Han siger: „Det er sandt, at da ieg i aaret 1764, meere efter min Sl: Faders villie og Bestemmelse, end eftter mit eget Behag, blev sadt i Besiddelse af min Sl: Faders *Apotheque* her i Byen tilligemed øvrige hans Betydelige, da hand forflyttede sin Boepæl til *Falster*,¹⁶⁾ overdragne Ejendomme, der siden for mig, desværre er, som Bekient, udfalden paa det alleruheldigste, haver ieg været indviklet i saa *distraherende*, og ald min Tiid, saavel som fliid og eftertancke optagende omstændigheder, at ieg saalænge det haver varet, ej haver kundet gjøre *Studeringer* og Videnskabers Dyrckelse, som før, det *medicinske* undtagen, til min Hoved Sag.

Men førend ieg saaledes Blev Ligesom reven fra mine *Studeringer* og *praxin medicam*, var jeg ej allene med Lyst og fliid gaen ind paa den Bane, paa hvilcken jeg Kunde Blive værdig og skicket til at Beklæde et Embede i det lærde Fag, men Hafte ogsaa giort fremgang derpaa, Ligesom de offendlige derpaa aflagde Prøver og vare det, der tilveybragte mig min Kongl: Allernaadigste Beskickelse og Bestalling paa at være *Professor designatus Philosophiæ* herved *Gymnasium*.¹⁷⁾ Jeg hafte vel i mine studeringers Løb giort *medicinen*, og de dermed nærmest forbundne *Physiske* Videnskaber til min Hoved-Sag, og hvorledes det icke er *precario*, at ieg ved *Universitetet i Rostock* hvor ieg *studerede*, efter at ieg tilforn i 2de Aar hafte *studeret* ved *Universitetet i København*, erholdte *Gradum Doctoris in Medicinam* og ellers Besøgt andre udenlandske Stæder, derom maa det *Diploma* allertilforladeligst vidne, hvormed ieg, i følge deraf er Blevn optagen til Lige Ræt med dem, der ved *Universitetet i Kiøbhavn* (!) have *promoveret*, . . .¹⁸⁾ Men derhos hafte ieg ej forsømt og heller icke

¹⁶⁾ Faderen ejede fra 1766 Westensborg ved Nykøbing og døde der 1774. (Sml. E. Dam: Odense Løveapoteks Historie. S. 67—68).

¹⁷⁾ Von Westen vedlægger Afskrift af en allerunderdanigst Erklæring af 30. Juli 1760, udstedt af Amtmand over Nyborg og Tranekær Amter Teodor Lente-Adler og Biskop Ramus i Anledning af hans Ansøgning om at blive Professor designatus. Erklæringen siger: at Supplikanten har vel anvendt sin Tid paa det medicinske Studium og derudi gjort skikkelig Fremgang, er os vel bekendt; men hvor vidt han som endnu et ungt Menneske [von Westen var da 29 Aar] kunde være bekvem og habil til at docere de Ting, som ved Gymnasiet udfordres, understaar vi os ikke at skønne paa, og overlader derfor i allerdybeste Underdanighed Ansøgningen til Deres kongelige Majestæts eget allernaadigste Behag.

¹⁸⁾ Von Westen vedlægger en af Ramus den 20. September 1777 vidimeret Kopi af følgende Diplom:

Balthasar Johann von Buchwald Kongl: *Majestæts* Virkelig *Justice-Raad*, *Doctor* og *Professor Medicinæ* samt *Decanus et Senior Collegii et Facultatis Medicæ* gjør hermed vitterlig for alle og enhver:

At VelÆdle og Velbyrdige Hr. *Doctor Petrus à Westen* haver foreviist mig sin Lærde *Disputationem inauguralem* med derpaa fulgte *Promotions Programma* og dermed tilstrækkelig got giort, at være *legitime promotus*

kundet aldeles forsømme at gjøre mig Bevandret i det almindelige Lærde Sprog, saavel som i de øvrige deele af *Philosophien* og in *Humanioribus*. Ved adskillige actus academici, foruden min egen *inaugural Disputation*,¹⁹⁾ haver ieg haft *partes*, enten som *Respondens* eller som *Opponens*, som endnu af de ved saadanne Leiligheder holdne *dissertationer* kand være at see, og paa forlangende Blive underdanigst indsendt. I aaret 1759 holdte ieg, for Allerunderdanigst at *celebrere* Hans Majts Høyst Salig Kongens Fødsels-Fæst ved *Universitetet* i *Rostock* paa det største *Auditorio* en Høytidelig *Latinsk Oration*, hvilken ieg ogsaa Lod trycke, og nød den Naade til Hans Majt allerunderdanigst at indsende samme,²⁰⁾ tilligemed det af *Universitetet* ved den Leilighed udstedte offendlige *Programma*. Ligeledes, efter at ieg var kommen hjem fra min[e] udenlandske Reiser, og var Blevet *Professor designatus*, var ieg den, da Hans Majt. Kongens Fødsels Fæst her ved *Gymnasium* skulle i aaret 1761 efter Sædvane Høytidelig holdes, som ved den Leilighed holdte *Oration* i det *Latinske* Sprog, som endnu er alle herpaa Stædet vitterligt, og paa forlangende til Naadigst eftersiun skal underdanigst Blive indsendt.²¹⁾ Ey heller kand det være skeet, uden at [have] givet Prøve paa Videnskaber og Jndsigt, at ieg er Bleven optagen til Medlem af 3de udenlandske Lærde Selskaber, neml: af Selskabet for de Skønne Videnskaber i *Halle*, Af det Tydske Selskab i *Iena*, og end ogsaa af det Berømmelige Selskab, kaldet *Academia naturæ curiosorum*, som af de fra ethvert af disse Lærde Selskaber mig tilsendte *Diplomata* erfares, hvoraf ieg ogsaa herved underdanigst Lader følge Afskrifter, som af Hr. Biskoppen Befindes fidimerede.²²⁾

Medicinæ Doctor d. 31. *Julij a. c.* ved *Rostocks Academie*, des uden ved siine adskillige Lærde og derhos udgivne *Specimina*, som viiser een særdeles *erudition*, beviist sin Lærdom og Indsigt udi adskillige, især til *Medicinen* henhørende Videnskaber, saa jeg ingen Føye har havt til at nægte ham efter forlangende at indføres udi *Facultatis Medicæ Havniensis Protocoll* iblant deres Tal, som virkelig have *Promoveret* her ved dette Kongl. *Universitet*, og derved tilstaae ham de samme Fortrin udi Rang og Sæde, samt *Privilegier*, Herligheder og Friheder med at antage Syge og *practicere in- og externe* som een her *promoveret Doctor Medicinæ* tilkommer, hvilket hermed vedstaaes og bekientdgøres med herunder trykte *Facultatis Medicæ Sigillo*.

Kjøbenhavn d. 29. *Octobris Ao. MDCCLIX.*

(L. S.).

¹⁹⁾ De inflammatione sanguinea, causa tympanitis. Rostochii 1758. 4to. (Nyerup og Kraft).

²⁰⁾ Natalis Friderici Vti solenni oratione concelebratus. Rostochii 1759. Fol. (N. og K.).

²¹⁾ Oratio in natali Regis Friderici Vti, de medicinæ certitudine. Othenis 1761. 4to.

²²⁾ Von Westen lader medfølge Afskrifter af tre Diplomer. Det første

At ieg nu siden de Betydelige *engagements* ieg gjorde med min Si: Faders Eyendomme, og dermed hafte skiæbne, ej har offentlig i den tiid givet noget *specimen* til det Lærde Verden, er vel det u-fordeeltagtige, som skal Belaste mig, men, naar mine Indvickledede og høyst fortrædelige Velfærds omstændigheder og hafte store Tab Naadigst Betragtes, Kand jeg vel undskyldes, der indtil det har Behaget den Naadige Gud at Lade mig see saadan udgang derpaa, at ieg ej Allene Kand see mig i orden igien, Men og med Sinds Roe arbeide, fremdeles i det Fag, hvor pligt, Lyst og Drift Byde mig at arbeide, haver ieg ej undladt at tage mine forhen elskede Videnskaber for igien, det de af mig allerunderdanigst indsendte Forestillinger og Tegning til en Botanisk Hauges Anlæg herved *Gymnasium*²³⁾ i følge foundationen, saavel som *Natural-Historiens docering*, og den i den henseende Liden tryckte hosfølgende *pièce* Kand Bevidne.²⁴⁾ Ligesom ieg, eftter at ieg har formeent Plads at være mig aabnet ved *Gymnasium* ved *Professor von Havens Død*, Har ieg ejheller forsømt at samle og udkaste mine Tancker over de ting, hvori ieg skulle give den her *studerende* Ungdom Anførsel og underviisning. For nu da

(paa Tysk) er hans Medlemsbrev i Die Teutsche Gesellschaft in Jena, udstedt den 28. Avgust 1761 og undertegnet af Karl Friedrich Kaltschmied (f. 1706, Professor i Anatomi, Kirurgi og Botanik i Jena 1746, d. 1769), Lorenz Johann Daniel Suckow (f. 1722, Professor i Fysik og Matematik i Jena 1756, d. 1801) og Johann Ernst Basilius Windeburg.

Det andet Diplom (paa Latin) gør von Westen under Navn af Philoxenus den Tredie til Medlem af det 1652 stiftede, endnu eksisterende Cæsarea Leopoldino—Carolina Academia Naturæ curiosorum. Det er udstedt pridie Iduum Februarii 1763 af Andreas Elias Büchner (f. 1701, Professor medicinæ i Halle 1744, d. 1769). Von Westen betegnes heri som in Gymnasio Ottiniensis Professor ordinarius celeberrimus. I Selskabets Tidsskrift *Nova acta physico-medica*, 3. Bind, Nürnberg 1767, findes følgende Afhandlinger af von Westen: *Adnota quaedam de Lue bovina 1762 in Dania grassata* (Side 197—207), afsendt fra Odense til Halle 22. December 1763, *Oedema genitalium, cum inflammatione aliisque adhuc morbis coniunctum, in gravida* (Side 351—61) og *Partus naturalis difficillimus, puerque monstrosus* (Side 361—71) begge afsendte 3. November 1764. I Tidsskriftets Fortegnelse over Selskabets Medlemmer kaldes v. Westen Philoxenus den Femte.

Det tredie Diplom er udstedt (paa Tysk) den 20. Februar 1763 af Friederich Wilhelm Ellenberger og udnævner v. Westen til Medlem af Die Hallische Gesellschaft schöner Wissenschaften.

²³⁾ Synes ikke at være bevaret. I 1782 udgav von Westen derimod: *Plan og Charte til en botanisk Haves Anlæg ved Odense Gymnasium*. Odense. 4to. Se iøvrigt det følgende i Teksten.

²⁴⁾ *Naturhistoriens Nytte*; et Indbydelsesskrift til Forelæsninger derudi, med en Oversættelse af Büschings Underviisning i Naturhistorien. Odense 1776. 4to.

Ligeledes [at] give et saadant *specimen*, som efter tiidens Leilighed og i største Hast kunde frembringes paa, at ieg heller icke i disse Deele af *Philosophien* er *Hospes*, tager ieg mig den underdanige friehed til eftersiun og Bedømmelse at fremlegge disse af mig hosfølgende og samlede anmærkninger og oplysninger over *Riisbrighs Prænot: Philos: Prolegomena*,²⁵⁾ som den Lære-Bog, der er Befalet at skal legges til grund, Ligesom ieg ogsaa haver foreviist Hans Høyærværdighed Hr. Biskopen samme til Giennemlæsning, saavelsom den af mig affattede Tale, den ieg ved Embedets Antrædelse agtede offendlig at holde paa *Gymnasio* og paa forlangende Ligeledes skal Blive underdanigst indsendt.“

Von Westen slutter med at sige:

„Maatte af denne Liden Prøve, saavelsom af hvad ieg videre her har fordristet mig til at fremføre af fuldkomne Beviiselige omstændigheder, noget til min fordeel udleedes, Haver jeg det underdanigste Haab, at samme Naadigst vil Blive erindret.“

Men han har endnu en lille Efterskrift:

„P. S. Desuden har ieg et *Physisk* arbejde underhænde paa *Latin*, og et andet i det Danske i *Natural-Historien*, som, om Gud giver mig Liv og Helbred skal om nogen tiid i trycken Blive den Lærde Verden overleveret.“²⁶⁾

Endnu den 19. Oktober søgte von Westen ved en Henvendelse direkte til Kongen at støtte sin Sag. Det forlød, skrev han, at Majestæten muligen kunde blive til Sinds at besætte Professoratet med en anden Mand, som var i et andet Embede, skøndt Ansøgeren havde Beskikkelse og Bestalling paa Embedet, hvilket han ved en endnu uophævet Indsigelse fra Biskop Ramus var bleven forhindret i at tiltræde; han mente sig ligeledes i Besiddelse af den Viden, at der var sket Forespørgsel om, hvorfra et Tillæg til Professorlønnen maatte være at tage, paa det den Mand, som det maatte behage Kongen at beskikke, ikke skulde tabe ved sin nye Stilling. Herimod fremhæver von Westen, at han uden noget saadant Tillæg forsvarligt efter sin Ed og Pligt skulde forrette Embedet, og fremfører dertil det Haab, at han

²⁵⁾ Findes nu ikke vedlagt.

²⁶⁾ I Odense Adressekontors Efterretninger for den 11. Juli 1783 nævnes blandt Skrifter, der kan ventes udgivne af von Westen, en latinsk Fysika med Anmærkninger og Henvisning til de bedste Avtorers Meninger og Skrifter over de vigtigste Materier og Poster fra de ældre og nyere Tider samt en Fysik paa Dansk i en fortællende Stil til almindelig Undervisning og Fornøjelse endog for dem, som ikke forstaar nogen af de andre med Fysiken nærmest forvandede Videnskaber.

ej vorder skilt ved et Embede, hvorpaa han havde løst to kongelige Bestallingsbreve,²⁷⁾ saa længe han ikke maatte findes skyldig i nogen Brøde, hvorfor de ved Lov og Dom kunde blive ham frakendt.

Den Forespørgsel, von Westen omtaler, fandt dog ikke Sted før 1. November, da Kancelliet spurgte Ramus, om Kommunitetskommissionen havde noget at erindre imod, at Seydlitz indstilledes til Embedet paa det Vilkaar, at der, indtil anden Lejlighed gaves, ydedes ham aarligt 200 Rdl. af Kommunitetet.²⁸⁾

I Kancelliets Indstilling af 3. December til Kongen kom da til at staa, at von Westen trøstede sig til i Filosofien at præstere præstanda, men selv tilstod, at han ikke kunde læse i det græske Sprog; den 27. December kunde Kancelliet da melde Kommunitetskommissionen, at Seydlitz den 24. havde faaet Bestalling som Professor græcæ lingvæ med de 600 Dls Indtægt.²⁹⁾

Heller ikke i dette Tilfælde synes der at være gjort von Westen Uret. Han har haft fuld Adgang til at gøre sine Kvalifikationer gældende, hans nærmeste Foresatte ved Gymnasiet støttede hans Bestræbelser for at komme uden om den Vanskelighed, at han ikke var det græske Sprog mægtig; Sagen strandede paa en sikkert rigtig Formodning om, at han heller ikke i Filosofien kunde præstere alt, hvad der burde forlanges.

Ikke fjorten Dage efter Seydlitz's Udnævnelse havde von Westen en ny Ansøgning færdig. Den 5. Januar 1778 forestillede han Kongen, at han med en tilvoksende Familie havde tilsat sine Midler i Haab om en Gang at skulle træde i Gage; nu bad han om Erstatning for sit i saa lang Tid hafte Haab og sine i dette Haab tilsatte Midler.

Ansøgningen gik til Stiftamtmandens og Biskoppens Erklæring, der kom til at gaa ud paa, at hvis von Westen nu havde til Hensigt at opnaa en aarlig Pension af Kommunitetet, kunde en saadan saa meget mindre tilstaas ham, som de Seydlitz af samme Kasse ekstra tillagte 200 Dl. kunde have været sparede, om Ansøgeren havde været dygtig nok til at overtage Professoratet.

²⁷⁾ Kristian den Syvendes Konfirmation var endnu ikke indløst i 1773; Gebyret for den var 99 Rdl. 3 Mk. 4 Sk. (E. Dam. a. S. S. 71).

²⁸⁾ Kancelliets Brevbog Nr. 1688.

²⁹⁾ Kancelliets Brevbog Nr. 200.

Fynske Registre 24. December 1777 Nr. 192 og Indlæg.

Forøvrigt mente de to Embedsmænd, at han nok kunde behøve den ansøgte Hjælp til Levebrød for sig og Familie, hvilket dog maatte indstilles til Kongens Godtbefindende.

Kancelliet lod derefter 11. April 1778 von Westen vide, at man ikke saa sig i Stand til at udrette noget for ham; han maatte melde sig hos andre vedkommende.³⁰⁾

I sit Brev fortæller von Westen om de Bestræbelser, han gjorde sig, for at faa de naturvidenskabelige Kundskaber, han som Læge og Apoteker sad inde med, til at blive frugtbringende. Hermed forholder det sig saaledes.

Han forestillede i 1775 Kongen, hvorledes der af Kristian den Fjerde ved Skøde af 6. December 1630 var henlagt og givet til Gymnasiet et Stykke Jord til en vel indrettet botanisk Have, meget bekvem for Gymnasiet, Studerende og andre til Nytte og Fordel.³¹⁾

Da nu samme Plads som unyttig henlaa, indsendte von Westen en Plan til en vel indrettet botanisk Have og indstillede, om han til Belønning og Soulagement for sin Umage maatte erholde et Salarium paa 200 Rdl. af Kommunitetets anselige Fond, der var bestemt til nyttige Videnskabers Befordring.

I Stiftamtmandens og Biskoppens Erklæring af 31. Maj om Ansøgningen erkendtes, at Gymnasiets Fundats af 25. Juni 1718 tilholdt, at naar en kongelig gageret Medikus residerede i Odense, skulde denne om Søndagen efter Aftensang ved Sommertid med Disciplene gaa herbatim og om Vinteren vise dem partes humani corporis ex sceleto, naar han var til Stede; ellers skulde sligt forrettes af Professoribus designatis, om nogen saadan var ved Stedet og i slige Scientier verseret. Nu var Supplikanten Professor designatus og saaledes pligtig at opfylde Fundatsens Bydende i denne Post; men da hans Indsigt i Botaniken var dem ubekendt, og faa eller ingen af Gymnasisterne applicerede sig til Medicinen, vovede de ikke at understøtte hans Forslag; de kunde end

³⁰⁾ Dansk Kancellis Brevbog 1778. 556 og Indlæg. Supplikprotokol 1776. 2. Halvaar 6 Z 522.

³¹⁾ Den nævnte Dag bevilgede og tillod Kong Kristian den Fjerde Odense Gymnasium at maatte nyde og have den øverste Del af det Hus, som Gymnasiets Avditorium var i, Sønden for St. Knuds Kirke og indtil andre St. Knuds Huse og Kloster vedtager, saa og det øde Stykke Jordsmon der neden for indtil Aaen fra Kapittelshaven til St. Knuds Klosters Have. (Fynske Registre).

mindre billige, at der blev tillagt ham 200 Rdl. aarligt for et Arbejde, som han var pligtig at forrette for intet.

Kancelliet indhentede endvidere en Betænkning i Sagen fra Collegium medicum. Kollegiet mente heller ikke, at den foreslaaede botaniske Have var af nogen Nødvendighed eller til synderlig Nytte for de faa Gymnasister, der fandtes; det sluttede sig derfor til de oven for udtalte økonomiske Betæneligheder og udtalte, at hvis von Westens Hensigt var den at give Disciplene en Forsmag paa Plantelæren, kunde dette ske ved Botanisering i Marken, hvilket ogsaa syntes at være Fundatsens Mening, og saadant kunde en andet Steds fra lønnet Medikus eller Professor designatus forrette omsonst.

Kancelliet indstillede da 20. Juli Sagen til Kongen i Overensstemmelse med Kollegiets Erklæring, hvorefter det 4. Oktober i Gehejmestatsraadet vedtoges at afslaa Ansøgningen.³²⁾

Det følgende Aar kom von Westen frem med et nyt Andragende, hvori han anførte, hvorfor han ikke i 1771 havde kunnet paatage sig noget Professorat. Nu var Forholdene imidlertid anderledes. Ved sine Kreditorers Anfald var han udsat for alting; han tilbød derfor uden nogen Løn to Timer om Ugen, nemlig Onsdag og Lørdag Eftermiddag, da ingen andre Lektioner holdtes, at læse for Disciplene i Gymnasiet og andre i Naturhistorien og den historiske Del af Fysiken, naar han kunde gøre sig Haab om ved den forventede nye og forbedrede Indretning ved Gymnasiet at blive placeret som Professor historix naturalis og derfor nyde Løn og Salarium.

Den 22. Avgust 1776 bestemte Kancellikollegiet, at denne Ansøgning skulde henlægges.³³⁾

Et Par Maaneder senere, den 12. Oktober 1776, har von Westen en ny Supplik færdig. Han henviser til den Forpligtelse, Gymnasiets Fundats paalægger ham, til at læse over Botaniken og Anatomien; men da han eragter, at Naturalhistorien er til større Fordel for de Studerende, hvad de end siden bestemmer sig til, beder han om, at de maa tilholdes at høre hans Forelæsninger i dette Fag ligesom hos de andre Professorer hver Onsdag og Lørdag Eftermiddag fra Kl. 2 til 3 som den bekvemeste Tid uden Hindring i de andre Læreres Læsetimer.

³²⁾ Supplikprotokol 1775. 1. Halvaar 6 V. W. 1527.

³³⁾ Supplikprotokol 1776. 2. Halvaar 6 Z. 522.

Paa Kancelliets Foranledning fremkom derefter en Erklæring (dateret 28. December 1776) over Ansøgningen fra Rektor og Professorerne ved Universitetet.³⁴⁾ Erklæringen udtalte, at Gymnasisterne allerede efter Fundatsen var forbundne at lære omtrent saa meget, som de kunde overkomme, hvorfor det ikke blev raadeligt at paalægge dem mere, allerhelst de fleste, som paa nogle Aar fra Gymnasiet var dimitterede, i de forhen anordnede Videnskaber, ikkun havde aflagt meget maadelige Prøver. Da der nu i Odense var en bekendt, brav Provinsialmedikus,³⁵⁾ saa var denne nærmere end von Westen til at undervise i Botanik og Anatomi, om han vilde paatage sig det; skete dette efter Fundatsens Bydende Søndag Eftermiddag, kunde det ikke være Gymnasisterne til Sinkelse i deres øvrige Studeringer.

Da Botaniken, „som afhandler regnum vegetabile“, i øvrigt var den betydeligste Del af *Historia naturalis* og den eneste, som med Nytte og Fornøjelse ved Gymnasiet kunde foredrages for den studerende Ungdom, der af den fandt daglige Objecta for Øje, fandt Kancelliet ikke, at der behøvedes nogen Forandring i Fundatsen for at imødekomme von Westens Andragende, hvilket meddeltes Biskop Ramus i Odense i Skrivelse af 18. Januar 1777.³⁶⁾

Tre Aar senere gjorde von Westen et nyt Forsøg paa at blive Professor i Naturhistorie. Han indsendte 2. Februar 1780 en Ansøgning til Kancelliet og skildrede i den atter den Anerkendelse, hans Studier havde forskaffet ham, og hvorledes han efter Faderens Overtalelser havde modtaget Apoteket i Odense og de andre Ejendomme for en saadan højanselig Pris, at han derved saa sig uheldig over de derved indløbende Omstændigheder; hans Kreditorer havde faaet Kongens Tilladelse til at sælge Apoteksprivilegiet³⁷⁾ og satte ham saaledes fra dette hans Levebrød

³⁴⁾ Supplikprotokol 1776. 2. Halvaar 6 Z. 522.

³⁵⁾ Dr. med Johan Eichel, f. 1729, d. 1817, Landfysikus i Odense 1753—1804. (K. Carøe: Den danske Lægestand I.).

³⁶⁾ Kancelliets Brevbog 1777. 119.

³⁷⁾ Ved kgl. Bevilling af 20. Januar 1774 var det blevet Generalinde Sofie Hedevig Juel til Ravnholt med flere indenlandske samt nogle udenlandske Kreditorer tilladt at sælge Apoteket ved offentlig Avktion paa det Vilkaar, at Køberen kunde vente at faa Privilegium exclusivum paa at være Apoteker i Odense, da der ellers vilde blive lidet eller intet til overs til Panthaverne. (E. Dam, anførte Skrift S. 73).

med Kone og Børn, saa at han nu paa sjette Aar paa en mere end besværlig Maade har maattet se sig forlegen, hvortil en udgiven Kavtion for den ulykkelige Amtsforvalter Østrup var ej mindre en medvirkende Aarsag til hans Ruin.³⁸⁾

Han beder derfor nu om at maatte læse over Naturalhistorien, der medfører megen Nytte for alle baade i det naturlige og borgerlige Liv saa vel som i Religionen, Økonomien og andre Videnskaber; desuden er den ej sublimere, end at den kan trakteres paa Gymnasium. Han ansøger om at blive beskikket til Professor, saa meget mere som Odense Kommunitet besad en saa anselig Fond, at deraf uden Hinder i sammes øvrige Indretning gærne kunde lønnes en Lærer i Naturalhistorien; han haabede især paa denne Ansættelse, fordi det navngivne Studium til Dels med den fysiske Del var det, han navnligt havde lagt sig efter, hvilket han forlængst havde indsendt Prøver paa til det danske Kancelli.

Arveprins Frederik skrev (15. Februar) til Kancelliet om denne Sag: Professor von Westen maa man dog søge at hjælpe, da han lider, fordi en anden maatte flyttes; ogsaa tror man, at Kommunitetet indtil videre kunde afgive 400 Rdl., og da var det nyttigt, at han blev forbundet til at læse offentligt over Naturalhistorien, saa vidt samme rører Økonomien.

Stiftamtmand Bille fraraadede dog (15. Marts) at ansætte von Westen. Han turde ikke understøtte Ansøgningen, dels fordi Kommunitetet allerede var bebyrdet med anselige Udgifter,³⁹⁾ og dels fordi Gymnasiet havde saa mange Professorer,

³⁸⁾ Amtsforvalter Kristian Schouboe Østrup fik 31. December 1772 sine Ejendomme sekvestrerede paa Grund af hans anselige Kassemangel; 1. Juli 1773 om Morgenen Kl. 4 blev han arresteret og sat paa Raadhuset, hvorfra han efter et Aarstids Fængsling transporteredes til København for at dømmes, efterat han ved kgl. Resolution af 8. Juli 1773 var afsat. Som hans Kavtionister anføres kun Biskop Ramus og Professor Povl Holm, ikke von Westen, som derimod skyldte Østrup 2000 Rdl. efter en Vekselobligation, hvilken han dømtes til at betale tilligemed omtrent lige saa meget, som han skyldte den kongelige Kasse. (Velvillig Meddelelse fra Hr. Arkivar G. L. Wad i Odense).

Fra Februar til September 1773 fik von Westen i det hele Gældsdomme til et Beløb af 36000 Rdl. E. Dam, anførte Skrift S. 71).

³⁹⁾ I Følge Mumme (Bidrag til Odense Bys Historie, Odense 1857. S. 244—45) havde Kommunitetet i 1780 et Overskud paa mere end 2000 Rdl. Allerede fra 1767 havde man begyndt at anvende Kommunitetets Midler

som behøvedes, og Fundatsen tilholdt; for Resten var det ubekendt, hvor vidt Ansøgerens Bekvemmelighed strakte sig i det Fag, han agtede at give Undervisning i.

Kancelliet siger i sin Indstilling (af 17. Maj), at man ikke var forvisset om, at von Westen havde den fornødne Indsigt i Faget, eller at det kunde være til nogen sand Nytte for de unge Mennesker, der kun var et Aar paa Gymnasiet, at der blev holdt Forelæsning for dem i Naturalhistorien.

Følgen blev da, at det ved Kancelliskrivelse af 3. Juni 1780 tilmeldtes Bille og Ramus, at Kongen (24. Maj) havde fundet for godt, at der ikke skulde etableres nogen naturalhistorisk Professor ved Gymnasiet, men derimod resolveret, at det med von Westen vilde bero, indtil der ved Gymnasiet blev en saadan Profession, som han forsvarligt kunde forestaa.¹⁰⁾

Efter at alt Haab saaledes var lukket ude i det Fag, som vel var von Westens bedste, kastede han sig over andre Opgaver. Den 20. Juli 1780 andrager han for Kongen, at der til Lettelse og Tids Sparelse saa vel som til større Kyndigheds Erhvervelse i det latinske Sprog for den studerende Ungdom hos os, behøvedes et andet Haandleksikon end det nu brugelige Nucleus Latinitatis;¹¹⁾ derfor havde han besluttet at lade udarbejde og selv at forlægge et nyt latinsk og dansk Leksikon. Han vilde til Udarbejdelsen vælge en eller flere duelige Mænd og for Skolekommissionen eller hvem, som dertil maatte blive befalet, anmelde hvem der paatog sig det, tilligemed en Prøve af Leksikonet; han vilde nøje følge de Regler, der maatte blive ham foreskrevne i Henseende til Værkets Indretning. Med Hensyn til det udvortes lovede han at skaffe sig de fornødne Typer samt godt Papir m. v. og at levere det for billig Pris. Men for at ikke nogen anden skulde gøre ham Indgreb til Bogens Stanselse og Bekostningernes Spilde, anholdt han om at forundes saadant Privilegium, som derfor kunde sætte ham i Sikkerhed.

til Pensioner, Lønninger, Laan o. s. v., der ikke vedrørte dets egentlige Formaal, som var at udrede Kostpenge, Gratifikationer, Pensioner og Understøttelser til Gymnasiets og Latinskolens Lærere og Disciple.

¹⁰⁾ Supplikprotokol 1780. 1. Halvaar 7 E. A. 627. Arveprins Frederiks Breve til danske Kancelli (Rigsarkivet). Kancelliets Brevbog 1780. Nr. 911 og Indlæg.

¹¹⁾ Hans Gram: Nucleus Latinitatis, Hafn. 1722, 1728 og ofte senere, indtil Jakob Badens Latinsk-danske Leksikon udkom 1786.

Atter maatte Stiftamtmand og Biskop befatte sig med von Westen. De udtalte i deres Erklæring af 2. September 1780: Det nægtes ikke, at naar et saadant Haandleksikon blev udarbejdet af kyndige og duelige Mænd, det jo kunde have sin Nytte; men forinden Supplikanten forundtes det ansøgte Privilegium, holdt de fornødent, at han først anmeldte, hvem der skulde udarbejde Værket, og at han forud leverede en Prøve.

I Overensstemmelse hermed fik von Westen da 12. September 1780 den Interimsresolution, som han omtaler i sit Brev.⁴²⁾

Den 28. Februar 1781 fornyede Professoren da sin Ansøgning og vedlagde en af Professor Nannestad forfattet Prøve, som for længe siden havde været færdig, om ikke visse Omstændigheder havde hindret dens Indsendelse paa et tidligere Tidspunkt.

Prøvetrykket foreligger baade paa Skrive- og Trykpapier; det bestaar af tyve Sider i Kvart og indeholder en Forerindring betræffende Indretningen af Leksikonet samt Artiklerne fra A. Ab. Abs. til Aculeatus.

Kancelliet indhentede fra Universitetet en Erklæring, der kom til at gaa ud paa, at det allerede, før von Westens Ansøgning indkom, havde besluttet at anbefale et Andragende fra Professor Jakob Baden, der ligeledes agtede at udarbejde et Leksikon i det latinske Sprog. Da nu Baden senere havde ansøgt om, at hans Leksikon maatte blive indført i Skolerne, hvilket var anbefalet af Konsistoriet, bad Kancelliet (30. Juni) Skolekommissionen udtale sig om begge Andragender.

Baden havde allerede tidligere (3. April) paa Kommissionens Foranledning udtalt sig om von Westens Leksikon og haft mange Indvendinger imod det, skøndt han ansaa Nannestad for en Mand, der for sin Flid, Lærdom og Skarpsindighed fortjente Højagtelse.

Nu erklærede Kommissionen, at Baden som Professor Eloquentiæ maatte være nærmest til at skrive et latinsk Leksikon. Von Westen maatte have Lov til at lade trykke sit Leksikon, saa længe det var forskelligt fra de alt udkomne og altsaa ikke Eftertryk; han behøvede da intet Privilegium, især siden han i det Fald havde Hjemmel nok i Forordningen af 7. Januar 1741.⁴³⁾

⁴²⁾ Supplikprotokol 1780. 2. Halvaar 7 F. A. 568.

⁴³⁾ Angaaende at ingen maa oplægge, eftertrykke eller eftertrykt indføre, eller falholde nogen Bog eller noget Skrift, som en anden paa lovlig Maade sig har forhvervet.

Hvis han desuagtet forlangte det, kunde det ej vel nægtes ham. Men naar han ikke fik det med det samme Tillæg som Badens, og naar dennes Leksikon skulde indføres i Skolerne, men von Westens ikke, vilde han kun blive lidet tjent dermed. Kommissionen mente derfor, at naar det i Forvejen blev meddelt ham, hvad der var tilstaaet Baden, vilde han vel ikke videre befatte sig med et Værk, hvis Afsætning han forud kunde se vilde blive meget uvis.

Von Westen havde bedt om, at det maatte være ham tilladt at lade Leksikonet forfatte af Nannestad efter saadan Forening, som de imellem sig kunde komme overens om, og i Fald Nannestad før Værkets Fuldendelse enten døde eller paa anden Maade blev forhindret fra at fortsætte, han da maatte lade Fortsættelsen ske ved en anden duelig Mand, som han eller hans Arvinger kunde blive enige med; endvidere havde han søgt om Tilladelse til at lade Bogen trykke og paa ny oplægge, saa ofte han eller Arvingerne fandt for godt, dog at de virkelige Rettelser og Forbedringer tillige indførtes. Hertil svarede Kancelliet (11. August 1781), at det stod v. Westen frit for at lade sit Værk udgive i Trykken. Men von Westen havde ogsaa ansøgt om Privilegium paa at udgive Leksikonet, saaledes at det i et Tidsrum af 30 Aar ikke maatte være nogen anden tilladt at udgive eller lade udgive noget andet Værk af samme Art, hvorved Leksikonets Salg kunde stanses. Dette kunde Kancelliet ikke tillade, da Professor Baden havde et Leksikon under Hænder, og der allerede (8. August 1781) var meddelt ham Privilegium, ligesom hans Bog vilde blive indført i Skolerne.⁴⁴⁾

Hermed fik von Westens Virksomhed som Supplikant en foreløbig Afslutning. Han udgav endnu i 1781 i Trykken sin Efterretning om et ansøgt Privilegium til et latinsk og dansk Leksikon og gjorde saaledes Offentligheden bekendt med sit Uheld i denne Sag.

Hvorledes han har tænkt sig det litteraturhistoriske Leksikon, af hvilket han havde sendt Høegh-Guldberg en Prøve, vides ikke. Han var ikke omtalt i Jens Worms Leksikon over lærde Mænd fra 1773. I dette Værks tredie Del, der udkom 1784 og indeholdt Tillæg til de tidligere Afsnit, findes derimod en ret udførlig

⁴⁴⁾ Supplikprotokol 1780. 2. Halvaar 7. F. A. 568. Sjællandske Registre Nr. 542 og Indlæg. Kancelliets Brevbog 1781 Nr. 1064 og 1328.

Biografi af von Westen og en Fortegnelse over hans Skrifter ; maaske hidrører Levnedsskildringen og Boglisten fra ham selv ; deres Fremkomst har i saa Fald ydet ham nogen Erstatning for hans eget fejlslagne Foretagende.

Under en ihærdig Kamp for det daglige Brød har von Westen forfattet den Overflod af Ansøgninger, vi har gjort Bekendtskab med ; styrtet fra sin Stilling som Apoteker og Jordegodsejer, søgte han at udnytte den Chance, hans Bestalling som designeret Professor gav ham ; i de gode Dage havde Professortitlen kun bidraget til at kaste Glans over hans Tilværelse ; nu skulde det vise sig, hvor meget den var værd i Penge.

Resultatet var kun sørgeligt ; Bestallingen værdiløs, ingen Tiltro hos rette vedkommende til dens Indehavers Ævner, Tiltroen yderligere svækket ved det forstandige Regeringspaabud om at undersøge Ekspektanters Forudsætninger ; hvert nyt Forsøg paa at komme i den eftertragtede Lærerstilling mødte kun Afslag. Efter tre Aars Kamp lod von Westen Haabet om Professoratet falde og kastede sig ind paa nye Felter. Han opgav sine Fordringer til videnskabelig Anerkendelse og indskrænkede sig til Forsøg paa at skaffe sit Bogtrykkeri i det mindste een god Forlagsartikel ; heller ikke det lykkedes. Men utrættet arbejder han videre ; han skriver og oversætter, hans Presse frembringer foruden den ugentlige Avis den ene lille Bog efter den anden af det mest forskelligartede Indhold, indtil han endeligt kommer i Tolderembede og opnaar en sikkert Indtægt ; da er hans Lykke fuldendt, han smelter hen i Tak, siger han selv.

Sangviniker maa von Westen have været, hans Interesser for spredte, for lidet rodfæstede til at kunne give tilstrækkeligt Udbytte, vidt svævende og ikke meget dybtgaaende hans Tankeliv ; men altid var han rede til at give det Udtryk. I de „Afskeds-Tanker“, med hvilke han sluttede sin Redaktion af den fynske Adresseavis, siger han, at han alle Dage øvede Tjenstfærdighed som en Pligt, ja endog mod Avind var en kærlig Ven, og om Fremtiden i Fredericia hedder det :

Vel skal jeg kræve Told ; dog Publikum maa kræve
 Fuld Venskabs Told af mig, jeg svarer straks Courant,
 Og om Misundelse vil noget hos mig hæve,
 Tag Hiertet i mit Liv ! der faar du ærlig Pant.